بررسی کیفیت مطالعات فنومنولوژی هرمنوتیک در پرستاری

محسن ادیب حاج باقری[1*]، شهناز بلندیان بافقی[2]

۱- دکتری پرستاری. مرکز تحقیقات پرستاری تروما، دانشگاه علوم پزشکی کاشان (نویسنده مسئول).

تلفن: ۰۹۱۳۳۶۳۰۲۷۲ **ایمیل:** Adib1344@yahoo.com

۲- دانشجوی دکتری پرستاری. مرکز تحقیقات پرستاری تروما، دانشگاه علوم پزشکی کاشان.

تاریخ دریافت: ۱۴ تیر ۱۳۹۷ **تاریخ پذیرش:** ۱۰ مرداد ۱۳۹۷

چکیده

زمینه و هدف: تعداد محققان پرستاری که از مطالعات فنومنولوژی و به خصوص هرمنوتیک در تحقیقات خود استفاده می-کنند در حال افزایش است. بررسی اعتبار این مطالعات همواره مورد نظر محققان بوده است تا بتوانند در مورد درستی تحقیق، روش‌های انجام مطالعه و یافته‌های آن قضاوت کنند. لذا در این مطالعه به بررسی کیفیت مطالعات فنومنولوژی هرمنوتیک در پرستاری پرداخته شد.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر، مطالعه‌ای توصیفی است که از طریق جستجوی گسترده پایگاه‌های الکترونیکی Proquest, PubMed, Web of Science و Scopus انجام شد. در این مطالعه ۲۲۰ مقاله واجد شرایط مورد بررسی قرار گرفت. کیفیت مقالات بر اساس چک‌لیست محقق ساخته برگرفته از معیارهای گوبا و لینکلن مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان می‌دهد حدأقل امتیاز کسب شده توسط مقالات ۵۲/۳۳ از ۶۹/۹ و حداکثر آن ۱۳۵/۸ از ۱۴۰ می‌باشد. ۱۵٪ مقالات دارای کیفیت بالا، ۵۲٪ دارای کیفیت متوسط و ۳۳٪ دارای کیفیت پایین بودند. هم چنین یافته‌ها نشان می‌دهد قابلیت اعتبار در ۴۲٪، قابلیت انتقال در ۸۵٪، قابلیت اطمینان‌پذیری در ۵۴٪ و قابلیت تائیدپذیری در ۵۹٪ موارد رعایت شده است.

نتیجه‌گیری: اکثریت مقالات فنومنولوژی بررسی شده کیفیت متوسطی داشتند. بیشتر مقالات از نظر معیار انتقال‌پذیری مناسب، از نظر اطمینان‌پذیری و تائیدپذیری در حد متوسط و از نظر معیار اعتبار پذیری کیفیت نامناسبی داشتند.

واژه‌های کلیدی: پدیدارشناسی، تفسیری، هرمنیوتیک، پرستاری

مقدمه

علاقه به تحقیق کیفی در چند دهه گذشته افزایش یافته است. این نوع تحقیق به مطالعه روابط و پدیده‌های اجتماعی می‌پردازد. اجتماع به‌سرعت در حال تغییر بوده و باعث می‌شود زندگی انسان‌ها دگرگون شود. در مسیر این تغییرات محققان علوم اجتماعی با مشکلات زیادی نیز مواجه می‌شوند که با استفاده از روش‌های سنتی مانند روش قیاسی، تجربی، استدلال و فرضیه‌سازی قابل‌حل شدن نیستند، لذا محققان به روش‌های کیفی روی آوردند (۱).

[Downloaded from sjnmp.muk.ac.ir on 2025-08-21]

[DOI: 10.29252/sjnmp.3.3.24]

یکی از انواع تحقیقات کیفی، مطالعات پدیدارشناسی (phenomenology) است که یک روش تحقیق با ریشه فلسفی بوده و بر زندگی روزمره افراد و تجارب آنان تمرکز می‌کند (۲). این جنبش نخستین بار توسط هوسرل با یک رویکرد جدید در فلسفه آغاز شد و سپس توسط هایدگر ادامه یافت. وی بر جوهره و مفهوم پدیده تمرکز کرد و در صدد توسعه ابعاد ماهیت پدیده و تفسیر آن برآمد (۳). در مطالعات فنومنولوژی محقق موظف است تجربیات افراد را در رابطه با پدیده مورد نظر بدون هیچ‌گونه کم و کاستی توصیف نماید (۴). این در حالی است که هایدگر بیان می‌کند محقق نمی‌تواند در توصیف پدیده نقش خنثی داشته باشد; لذا از زبان و تفسیر خود برای شرح پدیده استفاده می‌کند و سعی در تفسیر معنی پدیده جهت یافتن تم‌ها دارد. این روش فنومنولوژی هرمنوتیک نامیده می‌شود (۵).

بررسی اعتبار یافته‌های مطالعات کیفی همواره مورد نظر محققان بوده تا بتوانند در مورد درستی تحقیق، روش‌های انجام مطالعه و یافته‌های آن قضاوت کنند. مطالعات کیفی از این نظر بارها و بارها مورد انتقاد گرفته‌اند زیرا که هیچ روش علمی ثابت و استانداردی برای ارزیابی این مطالعات وجود ندارد. به طور مثال لینکلن و گوبا ارزش حقیقی ثبات، بی‌طرفی و قابلیت کاربرد آن را نشانه دقت مطالعات کیفی می‌دانند. معیارهای لینکلن و گوبا شامل موثق بودن یا اعتبار، انتقال‌پذیری، اطمینان‌پذیری و تائید پذیری می‌باشد (۶).

توافق کلی برای ارزیابی تحقیقات کیفی وجود ندارد.Vanmanen روش پدیدار شناسی هرمنوتیک را یک پارادایم مناسب تحقیقی دانسته و چهار معیار گرایش، قدرت، میزان غنی بودن و عمق مطالعه را جهت ارزیابی کیفیت مطالعات پیشنهاد می‌کند (۳). Meyrick دو معیار شفافیت و سیستماتیک بودن و Kitto شش معیار واضح بودن، دقت رویه، نمونه مناسب، دقت تفسیر، دقت ارزیابی و انعکاس پدیده و قابلیت تعمیم بودن را برای یک تحقیق مناسب کیفی ارائه کردند. (۷). با این وجود محققان استفاده از برخی دستورالعمل‌ها را مطلوب می‌دانند، هر چند که این دستورالعمل‌ها ساختار یکسانی ندارند (۸)؛ اما در نهایت محققان معتقدند یک تحقیق کیفی خوب باید به گونه‌ای باشد که خواننده بتواند به راحتی در مورد روش و یافته‌های مطالعه قضاوت کند. لذا جامعه داور خوبی برای ارزیابی این تحقیقات محسوب می‌شود. با تمام تفاسیر تحقیقات کیفی بی‌نیاز از ارزیابی کیفیت و اعتبار نیستند و همانند سایر مطالعات نیاز به ارزیابی و قضاوت دارند (۹).

فنومنولوژی هرمنوتیک نوعی تحقیق کیفی است که با هدف در نظر گرفتن پدیده‌های مرتبط با مراقبت، وارد علم پرستاری شده است و هدف آن آشکار کردن میزان آگاهی و درک فرد از تجربه یک پدیده است (۱۰). تعداد محققان پرستاری که از فنومنولوژی در تحقیقات خود استفاده می‌کنند در حال افزایش است؛ زیرا پرستاران به واسطه شغل خود با افراد ارتباط تنگاتنگی دارند و ملزم به همدردی با بیماران می‌باشند. آن‌ها اکثراً شنوندگان

[Downloaded from sjnmp.muk.ac.ir on 2025-08-21]

[DOI: 10.29252/sjnmp.3.3.24]

خوبی بوده و برای تجارب افراد ارزش قائل‌اند، لذا به کلیت افراد توجه می‌کنند. همه این موارد قابلیت-های لازم جهت تحقیقات پدیدارشناسی را ایجاد می‌کند. به پرستاران جهت مصاحبه با افراد مهارت کافی دارند و همچنین دارای تجارب بالینی زیادی هستند که می‌توانند از آن در جهت تعیین موضوع تحقیق و تفسیر یافته‌ها بهره جویند (۱۱)؛ اما این که چقدر محققان پرستاری در مطالعات خود معیارهای مطالعات فنومنولوژی را رعایت می‌کنند تاکنون مورد بررسی قرار نگرفته است. لذا در این مطالعه به بررسی کیفیت مطالعات فنومنولوژی هرمنوتیک در پرستاری پرداخته شد.

مواد و روش‌ها

در این مطالعه توصیفی پایگاه‌های اطلاعاتی PubMed, Web of Sciences (WoS), Scopus و Proquest با استفاده از کلیدواژه‌های Phenomenology, hermeneutic, interpretive و nursing جستجو شدند. برای دستیابی به مقالات بیشتر، منابع مقالات یافت شده نیز بررسی شدند. معیارهای ورود به مطالعه شامل قرار گرفتن در محدوده زمانی ۵ سال اخیر (از سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۷)، انتشار به زبان انگلیسی و قابلیت دسترسی به متن کامل مقاله بود.

مقالات تکراری، غیر مرتبط و فاقد متن کامل از تحلیل خارج شدند. در جستجوی اولیه ۱۳۳۷ مقاله یافت شدند که پس از بررسی معیارهای ورود و خروج، ۲۲۰ مقاله وارد مطالعه شدند. جهت ارزیابی کیفیت مطالعات از ابزار محقق ساخته استفاده شد. این چک‌لیست بر اساس مقالات و کتاب‌های مرتبط با مطالعات فنومنولوژی هرمنوتیک و بر طبق معیارهای چهارگانه لینکلن و گوبا ساخته شد. همچنین از چک‌لیست VAKS که به منظور ارزیابی مطالعات کیفی در دانمارک ساخته شده (۱۲) و معیارهای بیان شده در مطالعه Shenton (۲۰۰۴) جهت تهیه چک‌لیست استفاده شد (۱۳). این ابزار دارای ۳۶ آیتم با معیار ۴ درجه‌ای لیکرت است که مشتمل بر ۵ بخش شامل بخش‌های عمومی (عنوان، چکیده، منابع مالی، توصیه برای پیشنهادت بعدی، تقدیر و تشکر و محدودیت مطالعه و ...)، قابلیت اعتبار، انتقال، اطمینان‌پذیری و تأییدپذیری می‌باشد. امتیاز هر بخش در انتهای آن محاسبه می‌شود و در نهایت امتیاز کلی کیفیت مقاله به دست خواهد آمد. امتیاز هر بخش این چک‌لیست بین ۷ تا ۲۸ و امتیاز هر مقاله در نهایت بین ۳۵ تا ۱۴۰ متغیر خواهد بود.

از نظر کیفیت متدولوژیک، مقالات با امتیاز ۳۵ تا ۶۹ دارای کیفیت پایین، ۷۰ تا ۱۰۴ دارای کیفیت متوسط و بالاتر از ۱۰۵ دارای کیفیت بالا در نظر گرفته شدند. روایی محتوای چک‌لیست توسط دو تن از اساتید صاحب‌نظر در مطالعات فنومنولوژی دانشگاه علوم پزشکی کاشان تائید شد. پایایی این چک‌لیست با روش پایایی مصححان هم‌ارز با ضریب همبستگی ۸۷/ ۰ تأیید شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

نتایج نشان می‌دهد ۸۵٪ مطالعات واجد شرایط در کشورهای اروپایی و آمریکایی انجام شده بود و تنها ۱۵٪ مقالات به کشورهای آفریقایی و آسیایی از

[Downloaded from sjnmp.muk.ac.ir on 2025-08-21]

[DOI: 10.29252/sjnmp.3.3.24]

جمله ایران اختصاص داشت. موضوع‌های پژوهش شامل بررسی تجارب پرستاران، مربیان و دانشجویان پرستاری (در مورد حرفه، تحصیل و تجارب شخصی آن‌ها) و بررسی تجارب و دیدگاه انواع مختلف بیماران و خانواده‌های آن‌ها بود. مراحل جستجو در نمودار (۱) نشان داده شده است.

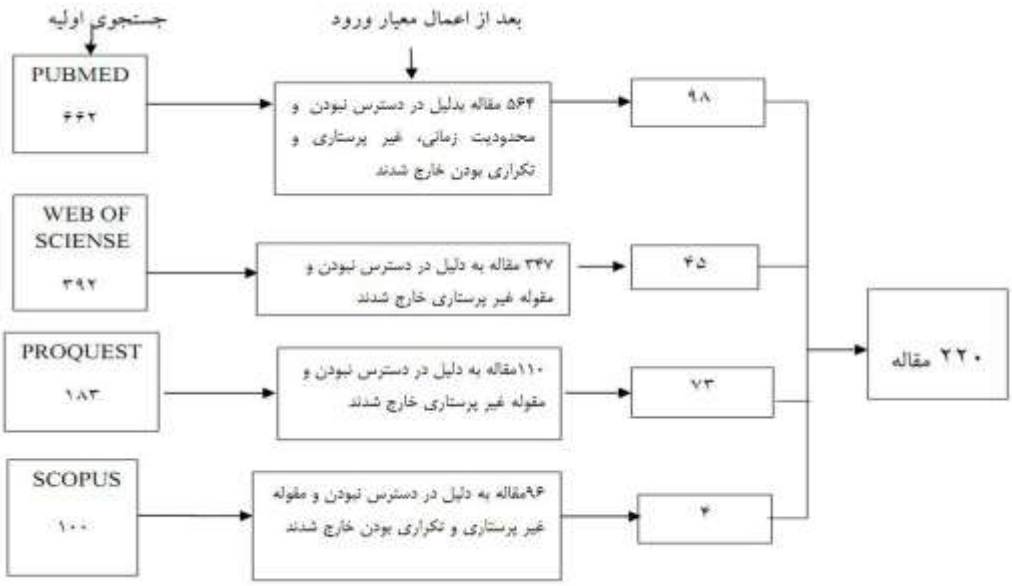

نمودار ۱: مراحل جستجو و تعداد مقالات وارد شده به مطالعه بعد از اعمال معیار ورود

ارزیابی بخش عمومی نشان می‌دهد ۸۲٪ مقالات از نظر بخش عمومی (عنوان، چکیده، توصیه برای مطالعات بعدی، محدودیت‌ها) در حد مطلوب هستند. بررسی سایر بخش نشان می‌دهد قابلیت اعتبار در ۴۲٪، قابلیت انتقال در ۸۵٪، قابلیت اطمینان‌پذیری در ۵۴٪ و قابلیت تاییدپذیری در ۵۹٪ موارد رعایت شده است؛ بنابراین کمترین امتیاز مربوط به قابلیت اعتبار و بیشترین امتیاز مربوط به قابلیت انتقال در مقالات می‌باشد. یافته‌ها نشان می‌دهد تعداد محدودی از مقالات از ممیزی خارجی (۵٪)، توصیف مبنای فلسفی محقق (۱۰٪) و ذکر نقش محقق به عنوان شرکت‌کننده (۱۰٪) در نگارش مقاله خود استفاده کرده‌اند اما در اکثریت موارد نویسندگان هدف مطالعه (۹۸٪)، پدیده مورد نظر (۹۰٪)، محیط مورد مطالعه (۹۲٪)، نقل قول شرکت‌کنندگان (۹۹٪)، توصیف واضح یافته (۹۲٪)، کد اخلاقی (۹۴٪) و تم‌ها (۹۹٪) را بیان کرده‌اند. حداقل امتیاز کسب شده توسط مقالات ۵۲/۳۳ از ۶۹/۹ و حداکثر آن ۱۳۵/۸ از ۱۴۰ می‌باشد. ۱۵٪ مقالات دارای کیفیت بالا، ۵۲٪ دارای کیفیت متوسط و ۳۳٪ دارای کیفیت پایین بودند. نتایج بررسی ۴ معیار گوبا و لینکلن در جدول زیر گزارش شده است.

[Downloaded from sjnmp.muk.ac.ir on 2025-08-21]
[DOI: 10.29252/sjnmp.3.3.24]

جدول ۱: نتایج بررسی کیفیت مقالات منتخب بر اساس چهار معیار لینکلن و گوبا

معیارهای لینکلن و گوبا	معیارهای ابزار کیفیت	فراوانی
قابلیت اعتبار (credibility)	نقش محقق (بیشینه و بیوگرافی)	٪۳۰
	روش نمونه‌گیری (هدفمند)	٪۳۷
	استفاده از نظر همکاران	٪۵۵
	تأیید داده‌ها توسط مشارکت‌کنندگان	٪۲۵
	توصیف پیش‌فرض محققان (براکتینگ)	٪۲۲
	نحوه تعیین حجم نمونه (اشباع)	٪۲۷
	توصیف مبنای فلسفی محقق	٪۱۰
	هدف مطالعه	٪۹۸
قابلیت انتقال (transferability)	شرح پدیده مورد مطالعه	٪۹۰
	نحوه انتخاب مشارکت‌کنندگان	٪۷۱
	بیان ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان	٪۷۹
	شرح محیط مطالعه	٪۹۲
	توصیف داده‌ها مبتنی بر تجارب	٪۸۹
قابلیت اطمینان (Dependability)	روش جمع‌آوری داده‌ها	٪۲۵
	روش تجزیه‌وتحلیل	٪۷۲
	ذکر نقل‌قول‌ها	٪۹۹
	بیان واضح یافته‌ها	٪۹۲
	توصیف شیوه‌های محرمانه ماندن	٪۳۰
	کد اخلاقی	٪۹۴
	ممیزی خارجی	٪۵
قابلیت تأیید پذیری (confirmability)	تم‌ها	٪۹۹
	ساب تم‌ها	٪۷۵/۵
	جدول خلاصه بندی تم‌ها و ساب تم‌ها	٪۶۰
	موقعیت و نقش فعلی محقق در پژوهش	٪۲۵
	مشارکت محقق به عنوان مشارکت‌کننده	٪۱۰

بحث و نتیجه‌گیری

کیفیت مطالعات هرمنوتیک را وقتی می‌توان تائید کرد که ۱) قابلیت اعتبار داشته باشد یعنی محقق به درستی یافته‌های به دست آمده در مورد پدیده را توصیف کند. ۲) قابلیت انتقال داشته باشد؛ یعنی خوانندگان بتوانند یافته‌های مطالعه را به سایر زمینه-های مشابه تعمیم دهند. ۳) قابلیت اطمینان داشته باشد یعنی در صورت تکرار مطالعه مجدداً همان یافته‌ها به دست خواهد آمد و ۴) قابلیت تائیدپذیری داشته باشد؛ یعنی هیچ ابهامی در مورد انتخاب‌های انجام‌شده نباشد و چگونگی دستیابی به تفسیرها در طول مطالعه مشخص باشد. یافته‌ها باید بر اساس

[Downloaded from sjnmp.muk.ac.ir on 2025-08-21]

[DOI: 10.29252/sjnmp.3.3.24]

تجربیات افراد و تأثیر آن بر روی اعمال و رفتار آنان باشد. این معیارها به قابلیت اعتماد بودن مطالعات کمک می‌کند (۱۴). در این مطالعه کیفیت مقالات فنومنولوژی از نظر چهار معیار اعتبار، قابلیت انتقال، اطمینان‌پذیری و تائیدپذیری مورد بررسی شدند.

یکی از مواردی که در تعیین اعتبار مطالعات فنومنولوژی از جمله هرمنوتیک تأثیر دارد، نقش محقق است. یافته‌ها نشان می‌دهد تنها ۳۰٪ مطالعات مورد بررسی نقش محقق را تا حدودی بیان کرده‌اند اما هیچ یک به طور دقیق آن را ذکر نکرده‌اند. به عنوان مثال در مطالعه Mjørud و همکاران (۲۰۱۷) محققان به بررسی تجارب افراد مبتلا به دمانس در خانه پرستاری پرداختند. در مورد نویسنده اول این مقاله این گونه ذکرشده است که وی پرستار ریجیستر است که دارای سابقه کار در خانه پرستاری می‌باشد (۱۵). هر چند توضیح کامل نیست اما تا حدودی به درک نقش محقق کمک می‌کند. به این منظور بهتر بود اطلاعات بیوگرافی به همراه کلیه اطلاعات، پیش‌زمینه محقق در مورد پدیده مورد نظر و هم چنین محل تأمین منابع مالی جهت انجام مطالعه ذکر می‌شد؛ چرا که محقق بایستی از صلاحیت لازم در انجام این‌گونه تحقیقات برخوردار باشد و اعتماد به محقق با اعتماد به روش انجام کار برابراست (۱۳).

یکی دیگر از مواردی که باعث افزایش اعتباربخشی مطالعات می‌شود، توصیف نحوه انتخاب شرکت‌کنندگان است که به شیوه هدفمند انجام می‌شود (۱۶). در مطالعات فنومنولوژی و سایر مطالعات کیفی، نمونه‌هایی انتخاب می‌شوند که دارای اطلاعات غنی، دانش یا تجربه کافی در مورد پدیده مورد نظر باشند که به آن روش نمونه‌گیری هدفمند می‌گویند (۱۷). یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد در ۳۷٪ مطالعات مورد بررسی از نحوه نمونه‌گیری هدفمند استفاده کرده و یا حداقل آن را ذکر کرده‌اند. این در حالی است که شیوه نمونه‌برداری در مطالعات فنومنولوژی از ویژگی‌های تعیین اعتبار این مطالعات بوده و ذکر آن ضروری است.

روش دیگری که باعث افزایش اعتبار مطالعات کیفی می‌شود، کنترل یا مرور اطلاعات توسط همکاران است. یک محقق در طول مطالعه کیفی ممکن است از نظرات متخصصان، اعضای هیئت علمی و همکاران حرفه‌ای خود بهره می‌جوید و با به‌کارگیری نظرات افراد متخصص، باعث افزایش دقت مطالعه می‌شود (۱۸). کنترل توسط مشارکت‌کنندگان ویژگی مهم دیگری است که باید در این مطالعات اجرا شوند. در این روش، داده‌ها، گزارش و تفسیرها در طول مطالعه به مشارکت‌کنندگان برگردانده می‌شود تا مطابقت آن را با گفته‌ها و روایت خود تائید کنند (۱۹). به عنوان مثال عباسی و همکاران (۲۰۱۴) به بررسی تجارب بیماران پس از عمل جراحی عروق کرونر پرداختند. آن‌ها در هر مرحله از تجزیه‌وتحلیل، داده‌ها را جهت تائید به شرکت‌کنندگان ارائه می‌کردند و با توجه به بازخورد آن‌ها اصلاحات اعمال می‌شد. همچنین جهت اطمینان از درستی روند کار، هر مرحله به رؤیت کارشناسان مربوطه می‌رسید (۲۰). یافته‌های مطالعه اخیر نشان می‌دهد ۵۵٪ مطالعات مرور توسط همکاران و ۲۵٪ مطالعات کنترل توسط مشارکت‌کنندگان را انجام داده یا حداقل ذکر کرده‌اند.

[Downloaded from sjnmp.muk.ac.ir on 2025-08-21]

[DOI: 10.29252/sjnmp.3.3.24]

مسئله دیگر در مورد مطالعات فنومنولوژی براکتینگ یا تنزل می‌باشد. در این حالت محقق موظف است بدون هیچ دخل و تصرفی تجارب افراد شرکت‌کننده را بیان کند، به این منظور باید پیش‌فرض‌های خود را کنار گذاشته و به فهم جدیدی از پدیده دست یابد. بدین ترتیب دقت و اعتبار مطالعه افزایش و تأثیر پیش‌فرض‌های محقق بر نتایج مطالعه کاهش می‌یابد (۲۱). البته اختلاف‌نظرهایی در مورد براکتینگ وجود دارد. به عنوان مثال هایدگر معتقد است انجام براکتینگ در مطالعات فنومنولوژی به خصوص هرمنوتیک کاری غیرممکن است، چراکه محقق نمی‌تواند پیش‌فرض‌ها و تجارب خود را کنار گذاشته و به دور از آن‌ها بیندیشد (۲۲). علیرغم اختلاف نظرات ذکرشده، ما در این مطالعه براکتینگ را همچنان به عنوان معیاری جهت افزایش کیفیت و اعتبار مطالعات مورد بررسی قرار دادیم. در مطالعه Paturzo و همکاران (۲۰۱۶) تجارب بیماران ایتالیایی مبتلا به بیماری نارسایی قلبی مورد بررسی قرار گرفته است. در این مطالعه جهت براکتینگ کلیه نویسندگان موظف شدند قبل از جمع‌آوری داده، پیش‌فرض‌های خود را در مورد بیماری نارسایی قلبی را توصیف کنند (۲۳). بررسی‌ها نشان داد تنها ۲۲٪ محققان براکتینگ را در مطالعاتشان انجام داده یا حداقل ذکر کرده‌اند.

از یافته‌های دیگر این مطالعه عدم ذکر اشباع در نمونه‌گیری است. به طوری که تنها در ۲۷٪ مطالعات روش اشباع را برای تعیین نمونه انجام داده یا ذکر کرده‌اند. اشباع یکی از ویژگی‌های مطالعات کیفی است. بدین منظور محقق مصاحبه با شرکت‌کنندگان را تا جایی ادامه می‌دهد که داده جدیدی از روایات به دست نرسد یا به عبارتی به اشباع برسد (۲۴)؛ اما تعیین نقطه اشباع برای محققین به خصوص محققین تازه‌کار آسان نیست و بسیاری در این مورد خودسرانه عمل می‌کنند. چنانچه Mason در مقاله مروری خود ۵۶۰ مطالعه را که دانشجویان دکتری انجام داده بودند از نظر نمونه‌گیری و اشباع در مطالعات کیفی بررسی کرد و در نهایت به این نتیجه رسید که اکثر محققان دکتری مفهوم اشباع را نمی‌فهمند، لذا تعداد زیادی مصاحبه انجام می‌دهند و یا اینکه مفهوم اشباع را درک می‌کنند اما برای این‌که بهتر بتوانند مقاله خود را چاپ کنند از تعداد نمونه بیشتر استفاده می‌کنند و به این ترتیب کیفیت و اعتبار مقاله خود را افزایش می‌دهند (۲۵).

یافته‌ها نشان می‌دهد تنها در ۱۰٪ از ۲۲۰ مطالعه مورد بررسی مبنای فلسفی محقق بیان شده است. این در حالی است که ذکر مبنای فلسفی محقق یکی از ویژگی‌های اساسی مطالعات فنومنولوژیک می‌باشد. ادموند هوسرل به عنوان بنیان‌گذار مطالعات فنومنولوژیک معتقد بود محقق باید افکار و پیش‌فرض‌های خود را کنار بگذارد و در مطالعه دخالت ندهد؛ اما هایدگر و شاگردش گادامر معرفت‌شناسی هوسرل را رد کرده و معتقدند انسان نمی‌تواند پیش‌فرض‌ها و افکار خود کنار بگذارد و تلاش جهت این کار تصوری بیهوده است. لذا محقق باید به پیش‌فرض‌های فلسفی خود وفادار بماند، اما آن را بیان کند (۲۶). به عنوان مثال در مطالعه‌ای که توسط Charalambous و Kaite که بر روی

[Downloaded from sjnmp.muk.ac.ir on 2025-08-21]

[DOI: 10.29252/sjnmp.3.3.24]

دانشجویان پرستاری انجام شد محققان به بررسی تجارب دانشجویان در مراقبت از بیماران سرطانی پرداختند. در این مطالعه محققان از رویکرد فلسفی Ricoeur استفاده کرده و در تمام مراحل به آن پایبند بودند. به این منظور محققان پیش‌فرض‌های خود را در یک دفترچه یادداشت نوشته و تجارب خود را در مورد پدیده مورد نظر توصیف کرده‌اند (۲۷).

معیار مهم دیگر که باعث افزایش دقت مطالعات کیفی می‌شود معیار انتقال‌پذیری است. منظور از انتقال‌پذیری این است که یافته‌های به دست آمده از مطالعه قابل‌تعمیم به موارد مشابه (مانند جمعیت، مکان و موقعیت مشابه) باشد. البته با توجه تعداد کم شرکت‌کنندگان احتمال کامل تعمیم وجود ندارد؛ لذا منظور آن است که بتوان نتایج را به موقعیت‌های مشابه ربط داد تا تعمیم. به این منظور خواننده بایستی با خواندن مطالعه مورد نظر به تصویر درستی از پدیده مورد نظر دست یافته و جوهره آن را درک کند تا بتواند آن را به موقعیت یا موارد مشابه ربط دهد. این امر محقق نمی‌شود مگر اینکه پژوهشگر توصیف درستی از پدیده داشته باشد (۱۳). یافته‌های مطالعه نشان می‌دهد که خوشبختانه در اکثر موارد (۹۰٪) محققان این مورد را رعایت کرده و توصیف نسبتاً کاملی از پدیده مورد نظر داشته‌اند؛ و این باعث افزایش تعمیم‌پذیری مطالعه و در نتیجه افزایش انتقال‌پذیری آن می‌شود.

یکی از مواردی که باعث افزایش قابلیت اطمینان‌پذیری مطالعات فنومنولوژی می‌شود، نحوه جمع‌آوری داده‌ها می‌باشد. محققین معتقدند جهت افزایش اعتبار داده‌ها بهتر است از چندین روش مانند مصاحبه‌های گروهی و فردی، مشاهده، انواع ژورنال‌ها و منابع الکترونیک و اسناد و مدارک جهت جمع‌آوری داده استفاده شود که به این روش Triangulation یا تکنیک مثلث سازی (تلفیق) می‌گویند. این روش باعث می‌شود تا اطلاعات به دست آمده عمیق‌تر، غنی‌تر و قابل‌اطمینان باشد (۲۸). جهت مثال می‌توان به مطالعه Rivera Alvarez اشاره کرد که در سال ۲۰۱۷ در اسپانیا انجام شد. در این مطالعه محققان به بررسی تجارب دانشجویان و مربیان پرستاری در مورد تعلیم و تربیت پرداختند و از روش تلفیق استفاده شده است. به این منظور محققان به مدت طولانی با شرکت‌کنندگان در تماس بوده و از روش‌های مصاحبه، مشاهده، شواهد و مستندات موجود جهت جمع‌آوری داده استفاده کرده‌اند (۲۹). یافته‌های مطالعه اخیر نشان می‌دهد تنها ۲۵٪ از مطالعات مورد بررسی از روش مثلث سازی استفاده کرده‌اند.

از موارد دیگری که باعث افزایش قابلیت اطمینان‌پذیری در مطالعات می‌شود استفاده از نقل‌قول‌های شرکت‌کنندگان می‌باشد. به این ترتیب که بعد از تعریف هر تم محقق بایستی مثال‌هایی از نقل‌قول‌های شرکت‌کنندگان ذکر کند که به آن quotation گفته می‌شود (۳۰). یافته‌های مطالعه نشان می‌دهد در همه مطالعات مورد بررسی از نقل‌قول شرکت‌کنندگان استفاده شده است.

رعایت مسائل اخلاقی نیز باعث افزایش اطمینان-پذیری مطالعه می‌شود. یافته مطالعه نشان می‌دهد کد اخلاقی و کسب رضایت آگاهانه در اکثر مقالات

[Downloaded from sjnmp.muk.ac.ir on 2025-08-21]

[DOI: 10.29252/sjnmp.3.3.24]

بیان شده است؛ اما روش محرمانه ماندن هویت شرکت‌کنندگان تنها در ۳۰٪ مقالات ذکر شده است. بر اساس یافته‌های Richards and Schwartz اصطلاح محرمانه بودن معانی، متفاوتی را برای مراقبین درمانی از محققان ایجاد می‌کند. برای مراقبین درمانی محرمانه ماندن به این معنی است که اطلاعات افراد فاش نخواهد شد مگر در شرایط خاص؛ اما از نظر محققین محرمانه ماندن حالتی است که دسترسی به اطلاعات شرکت‌کنندگان مطالعه به حداقل می‌رسد به گونه‌ایی که به استقلال آن‌ها آسیب نرسد. بدین منظور محقق باید در ابتدای مطالعه به صورت کتبی ذکر کند چه کسانی می‌توانند به اطلاعات افراد و داده‌های اولیه دسترسی داشته باشند (۳۱). Ness جهت محرمانه ماندن، اطلاعات شرکت‌کنندگان در یک مکان قفل‌شده قرار گرفته و تنها نویسنده اول به آن دسترسی داشته است. گزارش نتایج نیز به گونه‌ای انجام شد که هویت افراد محرمانه باقی بماند (۳۲).

توصیف دقیق روش به کار برده شده در مطالعه یکی دیگر از روش‌هایی است که باعث افزایش معیار تأییدپذیری مطالعه می‌شود. در این حالت خواننده می‌تواند روند انجام کار را پیگیری کرده و گام‌به‌گام با محقق در طول مطالعه پیش رود. یکی از روش‌هایی که این امر را تسهیل می‌کند نمایش نمودار و چارت‌ها (خصوصاً جهت تم و ساب تم) در مطالعه است. با استفاده از نمودار و چارت مراحل جمع‌آوری و پردازش داده‌ها عینیت داده می‌شود و درک آن آسان‌تر می‌گردد (۱۳). یافته‌های مطالعه نشان می‌دهد ۶۰٪ مطالعات مورد بررسی از جدول خلاصه‌بندی برای نشان دادن تم و ساب تم‌ها استفاده کرده‌اند.

همواره بر سر ارزیابی اعتبار مطالعات فنومنولوژی اختلاف نظر بوده و به این منظور از معیارهای مختلفی استفاده شده است و این معیارها به‌تدریج و با گذشت زمان توسعه یافته‌اند (۳۳). یکی از مطمئن‌ترین معیارها جهت بررسی کیفیت مطالعات کیفی، معیارهای چهارگانه گوبا می‌باشد (۱۳). ما در این مطالعه از این معیارها استفاده کرده و به بررسی کیفیت مطالعات فنومنولوژی هرمنوتیک در پرستاری پرداختیم. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد، اکثر مقالات از نظر کیفیت در رده متوسط هستند و تنها ۱۵٪ مقالات از کیفیت بالایی برخوردارند. نتایج هم‌چنین نشان می‌دهد اکثر مقالات از نظر معیار انتقال‌پذیری مناسب هستند. اما از نظر اطمینان‌پذیری و تأییدپذیری بیشتر مقالات در حد متوسط و از نظر معیار اعتبار پذیری بیشتر از نیمی از مقالات از کیفیت مناسبی برخوردار نیستند. علت آن می‌تواند چاپ مقالات با کیفیت پایین در بعضی ژورنال‌ها خارجی باشد. این ژورنال‌ها داوری مناسبی نداشته و صرفاً با پرداخت هزینه اقدام به چاپ مقالات می‌کنند. استفاده از مقالات انگلیسی زبان از محدودیت‌های دیگر این مطالعه بود چرا که به علت عدم آشنایی با زبان و فرهگ دیگر ممکن است نتوان قضاوت درستی در مورد صحت بیان نقل‌قول‌ها و توضیح واضح یافته‌ها کرد.

[Downloaded from sjnmp.muk.ac.ir on 2025-08-21]

[DOI: 10.29252/sjnmp.3.3.24]

References

1. Flick U. An Introduction to Qualitative Research. Thousand Oaks, CA: Sage. 2009: 505
2. Emami Sigaroudi A, Ghiyasvandian SH, and Nikbakht Nasabadi AR. Understanding Doctoral Nursing Students' Experiences of Blended Learning: A Qualitative Study. Acta Medica Iranica. 2016; 54(11): 743-749
3. Kafle NP. Hermeneutic phenomenological research method Simplified. Bodhi: An Interdisciplinary Journal. 2011;181-200.
4. Giorgi A. The descriptive phenomenological method in psychology. Amodified husserlian approach. Pittsburgh: Duquesne University Press. 2009; 233
5. Sloan A, Bowe B. Phenomenology and hermeneutic phenomenology: the philosophy, the methodologies and using hermeneutic phenomenology to investigate lecturers' experiences of curriculum design. Quality & Quantity.2014; 48(3):1291-1303.
6. Noble H, Smith J. Issues of validity and reliability in qualitative research. Evidence Based Nursing. 2015; 18(2):34-5.
7. Leung L. Validity, reliability, and generalizability in qualitative research. Journal of Family Medicine and Primary Care. 2015;4(3):324-327
8. Reynolds J, Kizito J, Ezumah N, Mangesho P, Allen E and Chandler C. Quality assurance of qualitative research: a review of the discourse. Health Research Policy and Systems.2011; 9 (43):1-10
9. Bergman M, Coxon A.The Quality in Qualitative Methods. Forum Qualitative Sozialforschung, Forum: Qualitative Social Research. 2005; 6(2):1-20.
10. Guerrero-Castañeda RF, Menezes TMO, Ojeda-Vargas MG. Characteristics of the phenomenological interview in nursing research. Rev Gaúcha Enferm. 2017;38(2):1-5. e67458.
11. Balls p. phenomenology in nursing research: methodology, interviewing and transcribing. Nursing times. 2009;105(31):18-31
12. Schou L, Høstrup H, Egholm Lyngsø E, Larsen S, Poulsen I. Validation of a new assessment tool for qualitative research articles. Journal of Advanced Nursing. 2011;68(9):2086–94.
13. Shenton K. Strategies for ensuring trustworthiness in qualitativeresearch projects. Education for Information.2004; 22: 63–75
14. Whitehead l. Enhancing the quality of hermeneutic research: decision trail. Journal of Advanced Nursing. 2004;45(5): 512–518
15. Mjørud M, Engedal K, Røsvik J, Kirkevold M. Living with dementia in a nursing home, as described by persons with dementia: a phenomenological hermeneutic study. BMC Health Services Research. 2017;17(93): 1-9.
16. Gentles S.J, Charles C, Ploeg J, McKibbon K. Sampling in Qualitative Research: Insights from an Overview of the Methods Literature. The Qualitative Report. 2015; 20(11): 1772-1789.
17. Palinkas LA, Horwitz SM, Green CA,Wisdom JP, Duan N, Hoagwood K. Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. Amination and Policy in Mental Health. 2015;42(5):533-44.

[Downloaded from sjnmp.muk.ac.ir on 2025-08-21]

[DOI: 10.29252/sjnmp.3.3.24]

18. Anney VN. Ensuring the Quality of the Findings of Qualitative Research: Looking at Trustworthiness Criteria. Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies (JETERAPS). 2014; 5(2):272-281
19. Creswell jw, Dana M. Determining validity in qualitative inquiry. Theory in to practice. 2000;39(3):124-130
20. Abbasi M, Mohammadi N, Nasrabadi AN, Fuh SB, Sadeghi T. Re-Birth After Coronary Bypass Graft Surgery: A Hermeneutic-Phenomenological Study. Global Journal of Health Science.2014; 6(3):235-240.
21. Holroyd AEM. Interpretive Hermeneutic Phenomenology: Clarifying Understanding. Indo-Pacific Journal of Phenomenology. 2007; 7(2): 1-12.
22. Reiners GM. Understanding the Differences between Husserl's (Descriptive) and Heidegger's (Interpretive) Phenomenological Research. J Nurs Care.2012; 1(119):1-3.
23. Paturzo M, Petruzzo A, Berto L, Mottola A, Cohen M Z, Alvaro R, Vellone E . The lived experience of adults with heart failure: A phenomenological study. Annali di Igiene: Medicina Preventiva e di Comunita. 2016; 28: 263-273.
24. Laverty SM. Hermeneutic Phenomenology and Phenomenology: A Comparison of Historical and Methodological Considerations. International Journal of Qualitative Methods. 2003; 2(3):21-35
25. Mason M. Sample Size and Saturation in PhD Studies Using Qualitative Interviews. Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research. 2010; 11(3):1-19.
26. Vandermause RK, Fleming SE. Philosophical Hermeneutic Interviewing. International Journal of Qualitative Methods. 2011; 10(4): 367-377
27. Charalambous, A. & Kaite, C. Undergraduate nursing students caring for cancer patients: hermeneutic phenomenological insights of their experiences. BMC Health Serv Res. 2013; 13(63):1-13.
28. Morrow SL. Quality and Trustworthiness in Qualitative Research in Counseling Psychology. ournal of Counseling Psychology. 2005; 52(2): 250–260
29. Rivera Alvarez LN, MedinaMoya JL. The student-nurse pedagogical relationship: a hermeneutic-phenomenological study. Texto & Contexto – Enfermagem. 2017; 26(2):1-10.
30. Hunt B. Publishing qualitative research in counseling journals. Journal of Counseling & Development2011; 89(3):296-300.
31. Sanjari M, Bahramnezhad F, Fomani FK, Shoghi M, Ali Cheraghi MA. Ethical challenges of researchers in qualitative studies: The necessity to develop a specific guideline. Journal of Medical Ethics and History Medicine. 2014; 7(14):1-6
32. Ness, T.M, Hellzen O, Enmarker I. Embracing the Present and Fearing the Future": The Meaning of Being an Oldest Old Woman in a Rural Area. International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being. 2014; 9(25217):1-5.
33. Rashote. J, Jenson L. Validity in Hermeneutic phenomenological inquiry: towards an ethic of evaluation. Canadian Journal of Nursing Research. 2007; 39(4), 94-115

[Downloaded from sjnmp.muk.ac.ir on 2025-08-21]

[DOI: 10.29252/sjnmp.3.3.24]

Study of the quality of Hermeneutic phenomenology studies in nursing

Mohsen Adib-Hajbaghery[1*], Shahnaz Bolandian Bafghi[2]
1- Trauma Nursing Research Center, Kashan University of Medical Sciences, Kashan, Iran.
(Corresponding Author), **Tel:** +98 9133630272, **Email:** Adib1344@yahoo.com
2- Trauma Nursing Research Center, Kashan University of Medical Sciences, Kashan, Iran

Received: 5 July 2018 **Accepted:** 1 Aug 2018

Abstract

Background & Aim: The number of nursing researchers who use phenomenology studies and especially hermeneutics in their research is increasing. The validity of these studies has always been sought by researchers to judge the accuracy of the research, the methods of study and its findings. Therefore, in this study, the quality of Hermeneutic phenomenology studies in nursing was investigated.

Materials & Methods: This study is a descriptive study conducted through extensive search of Proquest, PubMed, Web of Science and Scopus databases. In this study 220 eligible articles were reviewed. The quality of papers was reviewed based on the researcher-made checklist derived from the Guba and Linck criteria.

Results: The findings show that the minimum score earned by articles was 52.33 out of 69.9 and the maximum was 135.18 out of 140. 15% of the articles were of high quality, 52% had a moderate quality and 33% had poor quality. Moreover, the findings also showed credibility at 42%, transferability at 85%, dependability at 54%, and confirmability at 59% of cases were observed.

Conclusion: Most of the reviewed phenomenology articles had a moderate quality. Most of the articles were moderate in terms of transferability, dependability and confirmability and were inadequate in terms of credibility.

Keywords: Phenomenology, Interperetive, Hermeneutic, Nursing

[Downloaded from sjnmp.muk.ac.ir on 2025-08-21]

[DOI: 10.29252/sjnmp.3.3.24]